

До спеціалізованої вченої ради Д 41.053.06
в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата політичних наук, доцента **Милосердної Ірини Михайлівни** на дисертацію **Гжибовської Тетяни Степанівни** «*Інституціоналізація політики боротьби з корупцією у країнах Східної Європи*», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність теми дослідження.

Констатуючи досить широкий спектр підходів до корупційної проблематики та неоднозначність позицій науковців стосовно цього феномену, можна твердити про вагому роль, яку у подоланні корупції відіграє злагоджена система інститутів, дотичних до здійснення політики – міжнародних, державно-владних, правових, суспільних тощо. «Молоді» демократії Східної Європи уже три десятиліття долають наслідки тоталітаризму. В одних із них цей процес відбувся більш ефективно, в інших – досі триває затяжний процес ліквідації недемократичного спадку

Одним із викликів для державних і недержавних інститутів країн Східної Європи є корупція. За умов демократичного вектору розвитку суб'єктне коло учасників антикорупції сьогодні розширюється, окрім традиційного інституту держави залучаються інші актори, найперше – з-поміж суб'єктів громадянського суспільства. Мають значення також фактори, що перешкоджають інституціоналізації політики боротьби із корупцією. Цьому комплексу проблем і присвячене дослідження Т.С. Гжибовської, що є першою у вітчизняній політичній науці спробою компаративно-політологічної концептуалізації української моделі боротьби з корупцією з урахуванням досвіду інституціоналізації антикорупційної політики країн Східної Європи.

Оскільки корупція та організація ефективної протидії їй є викликом для України, то вивчення досвіду групи країн зі схожим історичним досвідом важливе в контексті порівняльного аналізу. Це уможливить не лише характеристику

національних кейсів в межах обраних для аналізу країн, але й сприяє виявленню закономірностей еволюції певних факторів та інститутів, дотичних до проблематики корупції та антикорупції. Відтак актуальність теми дисертації не викликає сумнівів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Представлена дисертація характеризується грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу. Чітко просліджуються авторська позиція та логічна завершеність роботи. Одержані в процесі наукового дослідження результати є достовірними. Викладені в дисертації Т.С. Гжибовської теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації достатньою мірою науково обґрунтовані. Вони базуються на фундаментальних положеннях політичної теорії, враховують опубліковані результати наукових досліджень учених-політологів, закордонний і вітчизняний досвід аналізу форм інституційної складової протидії корупції. Об'єктивність проведеного дослідження підтверджується залученням достатнього масиву емпіричної інформації.

Результати наукового дослідження Т.С. Гжибовської підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях. Також про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій свідчать публікації дисертантки. Це дозволяє зробити висновок про всебічну обґрунтованість і достовірність представлених у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій, а також високий науковий рівень і політологічну грамотність Т.С. Гжибовської.

3. Новизна наукових результатів дисертаційної роботи.

Внесок здобувача полягає в порівняльно-політологічній концептуалізації української моделі боротьби з корупцією з урахуванням досвіду інституціоналізації антикорупційної політики країн Східної Європи. Новаторською є запропонована методика обчислення такого інтегрального показника, як Індекс інституціоналізації антикорупційної політики. Вважаємо, що тим самим суттєво збагачено інструментарій політологічних досліджень у цьому напрямку.

Привертає увагу авторський внесок в концептуалізацію власне феномену корупції, систематизацію існуючих підходів, а також обґрунтування перспективності використання неоінституціонального підходу щодо дослідження корупції та антикорупційної політики.

Виявлено особливості формування антикорупційної політики в країнах, що досліджуються, простежено специфіку інституціоналізації досвіду боротьби з корупцією з урахуванням українських реалій.

Сильними сторонами роботи є емпіричне дослідження щодо сприйняття феномену корупції громадянами України, а також відповідні рекомендації щодо удосконалення діяльності інститутів, залучених до боротьби із корупцією в Україні.

4. Значущість дослідження для науки та практики, шляхи його використання.

Наукова значущість представленої Т.С. Гжибовською дисертації визначається поглибленням концептуального та методологічного базису аналізу проблеми інституціоналізації антикорупційної політики. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання у викладанні курсів для студентів спеціальностей «Політологія», «Публічне управління та адміністрування», «Право» та ін., що вже запроваджено в освітній процес Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Результати авторського дослідження можуть бути використані у практичній діяльності державних і недержавних акторів політики. Положення дослідження Т.С. Гжибовської адаптивні до застосування при залученні інститутів громадянського суспільства для мінімізації корупційних практик.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Наукові ідеї, положення та висновки дисертації викладені автором у 9 публікаціях, 4 з яких надруковані у фахових наукових виданнях із політичних наук, 1 – у міжнародних виданнях, 4 тезах виступів на науково-практичних конференціях. Опубліковані наукові праці, рукопис дисертації та автореферат дисертації достатньо повно відбивають результати проведеного Т. С. Гжибовською наукового

дослідження. Перелік опублікованих праць за темою дисертації відбиває зміст роботи відповідно до вимог атестації кадрів вищої кваліфікації.

6. Структура та зміст дисертації, її завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення.

Специфіка проблем, що стали об'єктом дисертації Т. С. Гжибовської, зумовили її логіку та структуру. Робота складається зі вступу, трьох розділів, розділених на підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного з розділів, у тому числі іноземними мовами, додатків.

У *вступі* до дисертації обґрунтовано актуальність теми; розкрито ступінь дослідження проблеми; пояснюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження; окреслено застосовану для підготовки дослідження методологію; обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та прикладне значення; конкретизовано особистий внесок здобувачки; представлено апробацію роботи, наукові публікації, структуру й обсяг дослідження. У *першому розділі* «*Теоретико-методологічні засади дослідження феномену корупції та антикорупції*» проведено аналітичний огляд джерел, уточнюються та розкриваються окремі методологічні положення, аналізується можливість вимірюваності корупції та антикорупційної діяльності. У *другому розділі* «*Досвід інституціоналізації антикорупційної політики в умовах посткомуністичних трансформацій*» розглянуто стан інституціоналізації антикорупційної політики в умовах посткомуністичних трансформацій в Румунії, Болгарії та Молдові відповідно до запропонованих у попередньому розділі критеріїв. У *третьому розділі* «*Інституціоналізація української моделі боротьби з корупцією*» розглянуто стан інституціоналізації антикорупційної політики в Україні відповідно до запропонованих критеріїв. Досліджено систему інститутів, що забезпечує реалізацію політики боротьби з корупцією в Україні, проаналізовано результати проведеного емпіричного дослідження щодо корупції та ставлення до неї.

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. Висновки та рекомендації, опубліковані в наукових працях і авторефераті, частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

8. Недоліки та дискусійні питання дисертації.

Зауважимо, що предмет дослідження Т. С. Гжибовської зумовлює низку **дискусійних положень**, що вимагають подальшого обговорення.

По-перше, дисертантка приділяє певну увагу проявам так званої політичної корупції (С. 40-42 дисертації), але лише у контексті обґрунтування власних пропозицій щодо удосконалення нормативного визначення. Водночас потребує уточнення питання: чи доцільно було б в межах дослідження здійснити спробу вимірювання саме політичної корупції, як однієї з важливих складових досліджуваної проблематики? Якщо така можливість і доцільність існує, то як запропонований Індекс інституціоналізації політики боротьби з корупцією їх враховує і чи може методика його обчислення бути відповідним чином удосконалена?

По-друге, вбачається доцільним приділити більше уваги інституціональним факторам, що спричиняють вплив на корупційні ризики в межах державного апарату в цілому (як центральний, так і регіональний рівень), а не лише щодо ефективності діяльності власне антикорупційних органів.

По-третьє, потребує уточнення авторський підхід щодо доцільності широкого залучення громадськості до боротьби з корупцією. Чи завжди такий підхід буде успішним, особливо з огляду на суперечливу українську практику антикорупційного активізму? Чи не було б більш доцільним активніше розвивати саме державні, правоохоронні інститути?

По-четверте, доцільним є визначити, наскільки для реалізації та інституціоналізації антикорупційної політики мають значення такі фактори, як економічна спроможність держави, рівень забезпеченості її суверенітету, у тому числі економічного, актуальний стан політичних еліт, олігархічний фактор та деякі

інші, які значною мірою залишилися поза розглядом. Це питання виникає через схожість проблем країн регіону та їх історичного минулого, який досі зберігає вплив на параметри розвитку сучасних незалежних держав регіону.

9. Загальний висновок.

Наведені міркування не впливають на високу оцінку дисертації Т.С. Гжибовської, не знижують її наукової та практичної цінності. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на актуалізацію наукового дискурсу щодо порушених в дисертації проблем.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Т.С. Гжибовської мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлене великою кількістю проаналізованих здобувачкою наукових праць, апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях, а також використанням сучасних загальнонаукових і конкретно-наукових методів дослідження.

Тема дисертації Т.С. Гжибовської – актуальна, структура дослідження – добре продумана, матеріал викладений логічно та послідовно. Отримані в роботі наукові результати в сукупності розв'язують важливу наукову проблему – пропонують компаративно-політологічну концептуалізацію української моделі боротьби з корупцією з урахуванням досвіду інституціоналізації антикорупційної політики країн Східної Європи.

Робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною. Дисертація Т.С. Гжибовської відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Вважаємо, що представлена до захисту дисертація Т.С. Гжибовської «Інституціоналізація політики боротьби з корупцією у країнах Східної Європи» є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані авторкою нові науково обґрунтовані політологічні результати.

Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до вимог державного стандарту. За структурою та стилем викладу вони відповідні вимогам МОН України, зміст роботи та завдання узгоджені з паспортом спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси, вимогами, які висуваються до кандидатських дисертацій. Виходячи з вище зазначеного, вважаю, що авторка дисертаційного дослідження Гжибовська Тетяна Степанівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент –

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія»

I. М. Милосердна

Підпис засвідчує
Перший проректор, д.юрид.н.,
професор

М.Р. Аракелян